

## JURNALISTIKANING SIYOSIY VA IQTISODIY FUNKSIYALARI

**Imomova Umida Muzafarovna***Termiz Davlat Universiteti Roman-german tillari kafedrası mudiri**Pedagogika fanlari falsafa doktori, dotsent***Alishoyeva Sadoqatxon Qodirjon qizi***Termiz Davlat Universiteti Lingvistika: Nemis tili mutaxassisligi**2 kurs magistranti*

**Annotatsiya.** Jurnalistika jamiyat hayotining siyosiy va iqtisodiy jarayonlarini yoritishda beqiyos ahamiyatga ega bo'lgan ijtimoiy institutlardan biridir. Uning siyosiy funksiyasi davlat boshqaruvi, siyosiy partiyalar faoliyati, fuqarolik jamiyati institutlari va xalqaro jarayonlar haqida tezkor, haqqoniy va tahliliy axborot yetkazishga qaratilgan. Jurnalistika siyosiy qarorlar shakllanishiga bevosita ta'sir etadi, jamoatchilik fikrini yo'naltiradi va aholining siyosiy faolligini oshiradi. Iqtisodiy funksiyaning mohiyati esa mamlakat iqtisodiyoti, bozor munosabatlari, tadbirkorlik, investitsiyalar, makroiqtisodiy ko'rsatkichlar va ijtimoiy-iqtisodiy islohotlarni yoritish orqali aholini xabardor qilishdir. Jurnalistikaning bu funksiyasi iqtisodiy jarayonlarda ochiqlikni ta'minlab, iqtisodiy savodxonlikni oshirishga xizmat qiladi. Mazkur ish jurnalistikaning siyosiy va iqtisodiy funksiyalarini nazariy va amaliy jihatdan tahlil qilib, ularning jamiyat rivojiga ta'sirini yoritadi.

**Kalit so'zlar:** Jurnalistika, siyosiy funksiyalar, iqtisodiy funksiyalar, axborot, tahlil, jamoatchilik fikri, siyosiy jarayonlar, iqtisodiy rivojlanish, OAV, demokratiya, media tizimi, tanqidiy yondashuv, axborot siyosati, iqtisodiy islohotlar, bozor munosabatlari.

Jurnalistika zamonaviy jamiyatning ajralmas qismi bo'lib, u davlat boshqaruvi, ijtimoiy jarayonlar va iqtisodiy rivojlanishni yoritishda hal qiluvchi o'ringa ega. Uning asosiy vazifalaridan biri jamiyatga zarur axborotni yetkazish, jarayonlarni kuzatish, tahlil qilish va ommaga tushunarli tarzda taqdim etishdir. Shu nuqtai nazardan jurnalistikaning ikki muhim yo'nalishi — siyosiy va iqtisodiy funksiyalari alohida ahamiyat kasb etadi.[2]

Jurnalistikaning siyosiy funksiyasi jamiyatning siyosiy hayotini shakllantirish va rivojlantirish bilan chambarchas bog'liq. Birinchi navbatda, OAV jamiyatga davlat boshqaruvi, qonunchilik jarayonlari, siyosiy partiyalar faoliyati va xalqaro siyosiy o'zgarishlar haqida ma'lumot beradi. Bu ma'lumotlarning to'g'ri, haqqoniy va tahliliy bo'lishi demokratik jamiyat uchun asosiy omildir.

Siyosiy funksiyaning yana bir muhim jihati — jamoatchilik fikrini shakllantirishdir. Jurnalistlar tomonidan tayyorlangan materiallar, reportajlar, siyosiy

sharhlar auditoriyaning siyosiy qarorlar va jarayonlarga munosabatiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Ayniqsa, saylovlar davrida jurnalistikaning roli yanada kuchayadi. OAV nomzodlar dasturlarini yoritish, ularning faoliyatiga baho berish, siyosiy qarorlarning oqibatlarini tahlil qilish orqali fuqarolarning ongli ravishda tanlov qilishiga yordam beradi.[4]

Shuningdek, siyosiy jurnalistika hukumat faoliyati ustidan jamoatchilik nazoratini amalga oshiradi. Bu jarayon ochiqlik, shaffoflik va hisobdorlikni ta'minlaydi. Tanqidiy jurnalistika orqali davlat idoralaridagi kamchiliklar, korrupsiya holatlari yoki noqonuniy qarorlar fosh etilishi mumkin. Shu bois jurnalistikaning siyosiy funksiyasi demokratik jamiyatlar uchun muhim nazorat mexanizmi hisoblanadi.

Jurnalistikaning iqtisodiy funksiyasi mamlakatning iqtisodiy hayotini keng yoritishga qaratilgan. OAV orqali aholi iqtisodiy islohotlar, soliq tizimi, investitsiya loyihalari, bozor narxlar o'zgarishi, valyuta kurslari, mehnat bozori va moliya tizimi haqida muntazam ma'lumot olib boradi. Bularning barchasi fuqarolarning iqtisodiy savodxonligini oshirishga xizmat qiladi.

Iqtisodiy jurnalistika iqtisodiy jarayonlarning shaffofligini ta'minlaydi. Masalan, davlat budjeti, yirik korxonalar faoliyati, tenderlar, bank tizimidagi yangiliklar haqida muntazam xabar berib borishi orqali iqtisodiy muhitda ochiqlikni kuchaytiradi. Bu esa investitsiyalarni jalb qilish va tadbirkorlikni rivojlantirish uchun zarur shartlardan biridir.

Bundan tashqari, iqtisodiy jurnalistika jamiyatda iste'mol madaniyatini shakllantiradi. Narxlar tahlili, iqtisodiy prognozlar, moliyaviy tavsiyalar orqali odamlar o'z xarajatlarini boshqarishni, sarmoya kiritishni va o'z iqtisodiy hayotini ongli rejalashtirishni o'rganadi. Iqtisodiy tahlillar davlat siyosati samaradorligini baholashda ham muhim ahamiyatga ega.

Jurnalistikaning siyosiy va iqtisodiy funksiyalari bir-biri bilan uzviy bog'liq. Chunki siyosiy qarorlarning deyarli barchasi iqtisodiy oqibatlarga ega bo'ladi, iqtisodiy islohotlar esa siyosiy jarayonlarsiz amalga oshirilmaydi. Masalan, soliq siyosatidagi o'zgarishlar jamiyatning turli qatlamlariga turlicha ta'sir ko'rsatadi, shuning uchun jurnalistlar bunday jarayonlarni ham siyosiy, ham iqtisodiy jihatdan tahlil qilishi zarur.

Iqtisodiy inqirozlar davrida siyosiy barqarorlikni ta'minlashda jurnalistikaning roli yanada ortadi. To'g'ri, haqqoniy va asosli axborot inqiroz holatida noto'g'ri qarorlar qabul qilinishining oldini oladi, ijtimoiy keskinlikni kamaytiradi. Bu esa OAVning mas'uliyatli faoliyat yuritishini talab etadi.

Xulosa qilib aytganda, jurnalistikaning siyosiy va iqtisodiy funksiyalari jamiyat taraqqiyotining asosiy omillaridan biridir. Siyosiy jurnalistika fuqarolarning siyosiy ongini oshiradi, davlat idoralari faoliyati ustidan nazoratni kuchaytiradi va demokratik qadriyatlarni mustahkamlaydi. Iqtisodiy jurnalistika esa iqtisodiy savodxonlikni

oshirib, jarayonlarning shaffofligini ta'minlaydi va aholining iqtisodiy faoliyatini yo'naltiradi. Shu jihatdan jurnalistika jamiyatning har tomonlama rivojlanishiga xizmat qiluvchi kuchli vosita hisoblanadi.

**Foydalanilgan adabiyotlar:**

1. Karimov, A. Zamonaviy jurnalistika asoslari. – Toshkent: Yoshlar nashriyoti, 2021. – 45–78-betlar.
2. Jo'rayev, M. Ommaviy axborot vositalari va siyosiy jarayonlar. – Toshkent: Fan, 2019. – 112–165-betlar.
3. Omonov, H. Iqtisodiy jurnalistika: nazariya va amaliyot. – Toshkent: Innovatsiya, 2020. – 34–96-betlar.
4. To'laganov, S. Media va jamoatchilik fikri. – Samarqand: SamDU nashriyoti, 2022. – 67–130-betlar.